

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 1

Тема: **ПОНЯТТЯ ПРО РЕЧЕННЯ З ОДНОРІДНИМИ ЧЛЕНАМИ**

I. Зробити повний синтаксичний розбір речення.

В.1 *Притомлені за день каховські землепроходці, і латиш-ветеран, і сапери – всі вони з пошаною зверталися до Оденчука (О.Гончар).*

В. 2 *З культурою мови насамперед пов'язують уміння правильно говорити і писати, добирати мовно-виражальні засоби відповідно до мети і обстановки спілкування (Коцюб.)*

II. Дібрати суцільний текст або окремі речення з однорідними та неоднорідними членами речення.

III. Поширте речення спочатку однорідними означеннями, а потім – неоднорідними. Запишіть їх.

Находив вечір. Зацвіли квіти. Почулася пісня. Висипала дітвора. Грає море.

IV. Складіть речення з поданими парами однорідних членів, назвіть граматичну основу кожного речення.

Сміливість та відвага; дорослі і діти; то ліс, то степ; на річці, в полі; ні холод, ні спека.

V. Утворіть речення з рядом однорідних членів так, щоб наведені слова (5 на вибір) виконували функцію узагальнювальних.

Будь-хто, ніщо, всюди, повсякчас, ніяк, сучасні українські письменники, книги, приладдя, вітати гостей, враження, цілий список, різні форми навчання, звідусіль, семеро, граматисти.

Варіанти для виконання

B1	B2
Андрущенко Катерина Гумен Микола Дутчак Аліна Кохно Анастасія Остапенко Валентина Задорожня Олена Яремій Дар'я Бойко Олександра Гончарик Валерія Чумакова Анастасія Спанчек Анастасія Лободіна Катерина Мацюта Тетяна Мільковська Влада Чоботар Яна	Боденчук Інна Катриченко Катерина Островська Анастасія Мудра Катерина Шевченко Тетяна Соколенко Олена Сущенко Валерія Полякова Марина Печериця Тетяна Аракелян Каріна Ткаліч Віра Семенюк Карина Колісниченко Ірина Фурсова Вікторія Юскевич Анастасія

Лабораторна робота №2

ТЕМА: **РЕЧЕННЯ З ВІДОКРЕМЛЕНИМИ ДРУГОРЯДНИМИ ЧЛЕНАМИ. УТОЧНЮВАЛЬНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ**

Завдання 1. Підкресліть у реченнях відокремлені означення. З'ясуйте умови їхнього відокремлення.

I. 1. Безумна з горя, я крикну місяцю і зорям у млу ночей, у вир хуртеч (О.Лятуринська). 2. Доля – всепам'ятна, всечула, всевидюща – нічого не забуде, не простить (В. Стус). 3. Кам'яніє скудний розум, заблуканий у словесних куцах (Є. Маланюк). 4. Я цілую твоє світле обличчя, неповторне і любе (В. Сосюра). 5. Чорне провалля Дніпра, прикрашене коштовними браслетами з вогнів автомашин на мостах, повільно проплило піді мною. 6. Внизу від мене віддалявся Київ. Київ у тремтливих вечірніх вогнях, жовтих, червоних, зелених, синіх (З тв. С. Пиркало). 7. Тільки якийсь дідок, заклопотаний власним здоров'ям, підтюпцем утікав від старості вздовж лінії хвиль (Г. Цимбалюк). 8. Жовте листя, на вітрах розвіяне, Поховала у снігах зима. 9. Люблю тебе, красиву, молоду. 10. Струнка, повітряно-легка, Немовби зіткана з блакиті, – Мені ти стрілася така В далекім світі, юнім літі (З тв. М. Луківа). 11. Світ лежав перед нами, прекрасний і завжди новий (О. Башкирова). 12. І доля, з буйних келихів пролита, Зі дна солодкий осад дістає (Б.Олійник).

II. 1. Рівно об одинадцятій прогув пасажирський, рухаючись морем навскіс, білогрудий, казковий, в гірляндах рясних вогнів (О. Гончар). 2. Мати вийшла на залиту сонцем вулицю (І. Чендей). 3. В моєму серці заплакало слово, втопане в землю синами (О.Білаш). 4. Йшла Мотря, смиренна, скорена (Р. Іванчук). 5. Твори, написані для насолоди душ людських, спрагнених краси й величі думок, ставали на глум їхнім творцям (Б. Лепкий). 6. Бенедьо все ще лежав на однім місці, зомлілий, зі зціпленими зубами (І. Франко). 7. Вони вже йшли по території, зовсім загублені серед тісняви і нагромадження металу. 8. Тепер перед лікарем сиділа вже зовсім інша людина – розгублена й безпорадна (В. Калита). 9. Найбільший пес, рудий, з білим кінчиком на хвості, лежить біля Григорівни (Т.Малярчук). 10. І місяць – жовтий і танучий – тоненький шматочок цитрини (Н. Бічуя). 11. Тієї ночі Петько читав маленьку книжечку, взяту у шкільній бібліотеці. 12. Було щось

символічне у цій панорамі заводів, таких близьких і таких недосяжно далеких водночас (З тв. П. Загребельного).

Завдання 2. У поданих реченнях знайдіть відокремлені означення з обставинним значенням.

I. 1. Хризантеми, розхристані вітром, Щедро хрещені снігом, дощем, – Ще цвітуть, ще панують над світом і когось зачаровують ще (Г. Хмільовська). 2. Прекрасні і чисті, несли ми крізь полум'я мрій синьookість! (І. Муратов). 3. Стомлена, спечена, пилом прибита, журиться нива, дощем не полита (І. Манжура). 4. Хлопці, втомлені фізично, нервово перенапружені, довго спали, все ніяк не могли отямитися (О. Іваненко). 5. Галасливий, сизокрилий, вечір тінями біжить (С. Крижанівський). 6. Омиті і просвітлені водою, зустрінемося за даллю голубою (В. Клічак). 7. Що їх душі, мов ті деревця молоді, зігнені рукою невидимою якось убік, кривляться вершком радо до землі (М. Зубрицька). 8. Хоч і засмученого, мати все ж приохотила Миколу сісти до столу на підобідок (О. Гончар). 9. Пишнопері півні, збиті в найнесподіванішу для них хвилину, летіли назад в сніг, розсипаючи кольорове пір'я (І. Багрянний). 10. У пляшку, кинуту на хвилі, поклали записку (Н. Бічуя). 11. Безсмертники у мене на столі – Торішні чи позаторішні навіть (Л. Дмитерко). 12. Мене, щасливу й молоду, дівчата вийшли зустрічати (В. Гуртовенко). 13. У дитинстві кожної людини був сад – свій або чужий (Ю. Винничук). 14. Швидко заснув, утомлений і не дуже щасливий (Г. Пагутяк).

II. 1. Травневий сад, просякнутий промінням, На вітах яблунь Мудрість колиса (В. Коротич). 2. Чорненький і чистенький, як кузочка, Данилко раптом нахилився й потяг Костя за картуз. 3. Рудяво-сивий, великий, як костистий старий віл, важко ходить старий граф по кімнатах, нахнюпивши стріху брів на суворо-іронічні очі (З тв. В. Винниченка). 4. На столі, зіперта на стіну, стояла ікона «Милування», намальована Михайлом (О. Жовна). 5. Осліплені на мить, ми врізалися в пільму. 6. Звичайна хмара, сіра і осіння, пропише раптом барви золоті (З тв. Л. Костенко). 7. Лець гірчить повітря, порушене Теплим присмаком ковили (М. Брацило). 8. Стою, легка і світла, як роса (І. Жиленко). 9. Загублена у лабіринті вулиць, Блукаю я, закохана у Львів (Н. Позняк). 10. Кошик аж похрускує і крехкотить з незвичної ваги, обв'язаний залатаною хусткою від поглядів, од спеки і пилюги (М. Бажан). 11. Забрав листи на пошті – від мами і від Миколи. 12. А я так ніколи і не навчився читати нотні записи, навіть найелементарніші (З тв. В. Неборака). 13. Розсипане волосся лоскотало щоку і спадало на білу, липку від гіркавого молока, м'якість (В. Даниленко). 14. Вона розігнулася і побачила в човні чоловіка – патлатого і з бородою, босого і в шортах (Л. Пономаренко).

Завдання 3. Підкресліть відокремлені прикладки, схарактеризуйте їх за структурою (поширені й непоширені), визначте умови їхнього відокремлення. Зверніть увагу на додаткові семантичні відтінки відокремлених прикладок.

I. 1. Зіркою, квіткою, мрією, вишнею – Всім ти для мене була (В. Кикоть). 2. Осінь – золотава проповідниця – Слуха сповіді примхливих мрій (О. Башкирова). 3. Кожен дивиться своє кіно, Кінострічку тривалістю в вічність (О. Корж). 4. Помер віщун Амфілох. Жінки-плакальниці – нені – цілий місяць нагадуватимуть олімпійцям про цього зцілителя. 5. Вона бачила земну кулю зі сторони – маленьку, висмоктану, мікробів на ній – людей... (З тв. І. Павлюка). 6. Крихітна батьківщина, одна тільки вона здатна нагодувати тебе словом, спокоєм і святістю (К. Москалець). 7. Мене не лякали і товсті пласти книжкової пилюки – цей занедбаний, закинутий конденсат чиєїсь любові чи ненависті (С. Процюк). 8. За два дні я чекав на Віденський потяг уже на справжньому Гамбурзькому вокзалі, себто на залізничному вокзалі міста Гамбурга (Б. Жадан). 9. Та сльози дуба – жолуді перлисті, на землю впавши, знов дають життя (Н. Кашук). 10. Він, Іван, – Чеканий

гість у їхнім домі (Р. Скиба). 11. Тарас – козачок покойовий – разом з панською челяддю потрапляє у Вільно, тепер Вільнюс (О. Гончар). 12. То ж перший вітер – Сніговий – Морозище – летить, гуде, свище, снігом хати обкидає (П. Тичина). 13. Я знав, що моїх найбезпосередніших предків – діда і бабцю – можна побачити як ровесників Антонича (Ю. Андрухович). 14. Іду в захопленні й нестямі, весни розспіваної князь (Б.-І. Антонич).

П. 1. Я, українська дівчина з українським ім'ям Оксана, не маю свого дому, не маю сім'ї, не маю вишиваних рушників (Г. Пагутяк). 2. А падь голубіла, залята сонцем, мрійна і приваблива віддаля, як замріяна дівчина. 3. Під сопкою, над широченькою, бистрою річечкою стояла споруда – комора не комора, хата, крита берестом (З тв. І.Багряного). 4. Року 1468, взимку, Юрій Котермак, син міщанський з Дрогобича, був записаний на студії до Ягеллонського університету в Кракові (Н. Бічуя). 5. За цією роботою і застала його Катерина Пилипівна, директор сільської школи (Я. Гоян). 6. Сиділи на старенькій лаві удвох – мій чоловік і я. 7. Сусідка моя – чарівниця – годувала надвечір родзинками у клітці золоту Жар-птицю з очима-намистинками. 8. Я шукаю синьо-золотий Розсип іскор – папороті квіт (З тв. І. Жиленко). 9. Розі, Маркова дружина, сьомий рік поспіль вчащає до психоаналітика (О. Забужко). 10. Коли забракне слів і не рятують ямби, до тебе шлю послів – полум'яні троянди (І. Калинець). 11. А він, онук твій, сиротою росте (А. Волошин). 12. Час втратив для полковника свою головну властивість – подієву швидкоплинність (В. Гуртовенко). 13. Ще не студентка й не школярка вже, іду знайомими шкільними коридорами (М. Павленко). 14. Ми – батько, мама і я – поселилися там деś 1963 року, а виселилися 1970 (В. Неборак).

Завдання 4. Підкресліть у реченнях відокремлені обставини, схарактеризуйте їх за семантикою та морфологічним вираженням.

І. 1. Люблю чернігівську дорогу – весною, влітку, восени. 2. Сахається розгублена душа, почувши раптом тихі кроки щастя. 3. Як тяжко стукать у чужі оселі, бездомним будучи на своїй землі! (З тв. Л. Костенко). 4. Ми їхали годин десять, коли не дванадцять (Ю. Андрухович). 5. На дорозі жили струмків погрубшали, потужавіли, набубнявівши сріблом води (Є. Гуцало). 6. Швидко бігла по вулиці, дрібно вистукуючи підборами. 7. Шумно замітала вулицю запізніла двірничка, широко махаючи мітлою, і була як косар на голому полі (З тв. В. Шевчука). 8. Вийшовши в еміграцію, ви не лишили батьківщини, ви взяли її з собою. 9. Вона замовкла, думаючи про своє (З тв. О. Іваненко). 10. Проте скупатися йому не пощастило – це можна було робити тільки на пляжі, тобто перевізшись з берега на острів. 11. Він хутко вийшов із лячного мороку, щільно, з острахом причинивши за собою двері. 12. Засунувши руки в кишені френча, хлопець проштовхнувся між вуличним натовпом, уникаючи дивитися кому-небудь в обличчя (З тв. В. Підмогильного). 13. Андрій перестав гребти, кілька разів глибоко вдихнув повітря, ширшаючи в грудях, і німів, немов прислухаючись до якогось тихого-тихого звуку. 14. Катря сиділа на покуті, запнута пожіночому тою ж таки бабиною хусткою, й, не кліпаючи, як телятко на вогонь, дивилася на свічки.

П. 1. На долівку закапала вода – розмірено, мов стукіт годинника. 2. Прокричав він, як завжди, глухо, аж суворо наче (З тв. Гр. Тютюнника). 3. Він же й був – наперекір усьому – абсолютно й безмірно розкутий (М. Коцюбинська). 4. Дорога в село йде з такої крутої гори, що, йдучи, треба вставати з воза, щоб не перекинутися (І. Нечуй-Левицький). 5. Майбутнє було зачинене, немов музей (Ю. Тарнавський). 6. А в нього сива борода, як дим (Л. Костенко). 7. Хто з нас у дитинстві не боявся гадюки, так за все життя й не побачивши її жодного разу? (О. Довженко). 8. Останнім часом, у зв'язку з масовим осушенням боліт і суцільним розкорчовуванням прилісків, дикий хміль став надзвичайною рідкістю (В.Скуратівський). 9. Шепотіли яблуні, тихо, пристрасно (О. Довженко). 10. Маючи непереможний нахил аналізувати свої думки й поведінку, він по-приятельськи сварив сам себе за вчорашній гнів та невиразні марева (В. Підмогильний). 11. Пізнаємо світ. І щось пізнавши, Ідемо в життя, в якому злиті Наші вдачі і невдачі наші, І простори, нами не

обжиті (М. Луків). 12. Незважаючи на невдачу, настрій у всіх був бадьорий і святковий (Л. Дмитерко). 13. Чи то під впливом прощання й Соломіїних сліз, чи внаслідок реакції по пережитих турботах, його обгорнув жаль (М. Коцюбинський). 14. Незважаючи на яскраве сонце за вікном, у квартирі було холодно (В. Колибенко).

Завдання 5. Розмежуйте порівняльні звороти й члени речення, ускладнені порівняльними частками; порівняльні звороти й предикативні частини складного речення з порівняльною семантикою.

I. 1. Блукав мов непритомний, сльози лив і, руки ламлючи, слова безладні викрикував (Леся Українка). 2. Мовби вчора бджоли тішилися гречкою, а тепер вже раді падалкам в траві. 3. Неначе десь повільно бродять гори, і щось говорять, входячи до міста. 4. Песик мокрий як хлющ (З тв. І. Жиленко). 5. Лиш тіні фараонів золоті Неначебто пливуть у міражеві І наганяють на пустелю жах (Т. Мельничук). 6. Зводишся і заглядаєш у розквітле обличчя соняшника, ніби хочеш у його усмішці прочитати відповідь (Є. Гуцало). 7. Я ніби вперше бачу білий світ (В. Гуртовенко). 8. Він узяв парасольку і притулив до себе, мов скарб (Ю. Винничук). 9. Далеко десь за лісом наче б шепотіло озеро колискові (Р. Бабовал). 10. Він був убраний у дороге пальто, але воно сиділо на ньому, наче на корові сідло. 11. Сьогодні вони працювали як ніколи завзято (З тв. П. Яценка). 12. Цвіт яблуневий капає на батькове лице, наче яблуні плачуть (Є. Гуцало). 13. А за вікном дріботить холодний-холодний дощ, у димарі пищить щось тоненько та жалібно, як муха в павутинні. 14. Чередник Сафон сидить на старому човні, спустивши чорні вузлуваті, немов корені, ноги у воду (З тв. В. Винниченка).

II. 1. Текла вода зелом, немов сльоза щокою (А. Кичинський). 2. Сьогодні зранку я хвилювався, як школярка перед іспитами (Ю. Камаєв). 3. Василіус молодший від мене на декілька місяців, та роздає поради, як третій перець (В. Неборак). 4. Йому було страшно, як ніколи в житті. 5. Йому неначе гора з пліч звалилася (З тв. Л. Кононовича). 6. А вечір лежав, як мокрий лис, попід тинами й пильно слухав. 7. Нині я цілий день придивляюся до сну, що приснився на світанку, як до стертого гроша на долоні (З тв. Р. Федоріва). 8. Замок як для села був досить укріплений (Г. Нудьга). 9. Я знов прийшла між ці берези сонячні, Неначе на побачення з Вкраїною (Я. Шекера). 10. Я вийшла в ранок, Ніби у життя, В квітневий ранок, Сповнений блакиті, І, вражена, спинилася. 11. Ти – як сонце у синім небі, Я ж – криниця у чистім полі (З тв. В. Гуртовенко). 12. Ряди дерев, домів, як білі тіні, йшли кудись в далеч і розпливалися в тумані (М. Коцюбинський). 13. Пиши так, наче розмовляєш із найближчою людиною (М. Дочинець). 14. Чорний камінь на сонці блищав, мов розпечена бронза... (Леся Українка).

Завдання 6. Підкресліть у реченнях і проаналізуйте звороти зі значенням включення, обмеження, заміщення. Вкажіть прийменники, що вводять такі конструкції до складу речення.

I. 1. В моїй голові роїлись дивовижні, у тому числі вишукані, фантазії (О. Досвітній). 2. Мав він вдачу теплу й щиру, Ще й лукавинку в очах (В. Симоненко). 3. Не повертайтеся на круги своя, нічого це, крім болю, не приносить (М. Луків). 4. А що ж ми, крім болю, розчарування й туги, на нивці, україні Богом, щедро нажали? (Г. Паламарчук). 5. Чи ж то приємно гуляти, коли, опріч зелені та птахів, нічого й нікого не бачиш і не чуєш? (Марко Вовчок). 6. Порівняно з іншими видами викопного палива, внаслідок спалювання вугілля в атмосферу потрапляє чимало забруднювальних речовин... (А. Прокіп). 7. Всі герої, найбільші навіть, купували так собі жінок (Леся Українка). 8. Крім хлопців, на заготпункті ночували ще два цікавих типи. 9. А Наталчині речі нікому, особливо з чужих, не дозволить узяти. 10. Замість додому, вийшли на якісь бараки у вершині одного з допливів

Бікіна (З тв. І. Багряного). 11. Нічого мені не треба, окрім тих вулиць...(Н. Бічуя). 12. Література, в тому числі й критика, має сьогодні жити з іще більшою творчою напругою (О. Гончар). 13. ... Повірте не мені – лишень баладі (Р. Лубківський). 14. Цей чоловік не знав і не чув нічого, крім голосу помсти (П. Загребельний).

II. 1. ...Петренкові довелося знову їхати до обласного центру, – замість хворого товариша, – по продукти (С. Батурин). 2. Офіційно-діловий стиль тропів здебільшого не вживає, за винятком окремих його жанрів... (В. Кубко). 3. Чи не найпершим свідченням законодавчого закріплення інституту сімейного утримання, зокрема обов'язку батьків утримувати своїх дітей, на українських землях можна вважати Статут Великого князівства Литовського в першій редакції 1959 року (О. Шершньова). 4. Процес переселення відбувався і в наступні роки, особливо під час визвольної війни під керівництвом Б.Хмельницького (В. Білоцерківський). 5. Чимало казок, на відміну від народних, мають свого автора, тому їх називають авторськими, або літературними (С. Харченко). 6. Немає нагоди перераховувати суспільні, політичні, соціальні, геополітичні, економічні катаклізми, разом з Першою та Другою світовими війнами (А. Дністровий). 7. Минуле це далеке та чуже, але чужим та далеким зробилося вже багато з творів нової української літератури, починаючи з Котляревського самого (Д. Чижевський). 8. Протиставлення традиційного і сучасного набуло дуже чіткого типологічного значення, охоплюючи всі сфери, починаючи від політики і закінчуючи мистецтвом (О. Афанасьєва). 9. Щодо моєї роботи, то краще не питай. (М.Коцюбинський). 10. Чи ще щось є в світі, окрім цих двох полонин? (М. Коцюбинський). 11. І нічого не бажаю, окрім хліба та води, Вбогість приятелем маю – з нею ми давно свати (Г. Сковорода). 12. Важливими для формування поглядів і смаків письменниці, окрім сім'ї, були також багатокультурність і багатомовність буковинського краю... (Т. Гундорова). 13. Він також, окрім мене, не бачив нікого (О. Кобилянська). 14. Йдеться про античну філософію, де філософів-науковців цікавило все, починаючи від космосу і закінчуючи людиною (Б. Манчул).

Завдання 7. Знайдіть уточнювані та уточнювальні члени речення. Схарактеризуйте особливості їхнього морфологічного вираження та семантики.

I. 1. Прокричав він, як завжди, глухо, аж суворо наче (Г. Тютюнник). 2. Я говорю на сотні тем, але мовчу – на ту, єдину... (І. Жиленко). 3. Саме у нашій, дружній, сім'ї ти був по-справжньому щасливий (Б. Олійник). 4. Та сльози дуба – жолуді перлисті, на землю впавши, знов дають життя (Н. Кашук). 5. Тепер, у післявоєнні роки, ніхто вже не знав, що робити із знахабнілим звіром (Ю. Щербак). 6. Так само розмірено, без усякого діла до її горя, йшло життя (М. Стельмах). 7. Звідти, деś звисока, впало на нього світло... 8. Література, в тому числі й критика, має сьогодні жити з іще більшою творчою напругою (З тв. О. Гончара). 9. А далі, на виднокрузі, простяглися гори (М.Коцюбинський). 10. У понеділок, удосвіта, як тільки благословилося на світ, прийшов з кіньми старший Єлисеїв син, також Василь (У. Самчук). 11. На заплаві, в тихім Ірпені, одшукали скарби ми на дні (С. Крижанівський). 12. Я ж на курси трактористів, у Попівку, у село (П. Тичина). 13. Після цього матуся Карапет зробила коротенький екскурс, сторінок на десять машинопису через один інтервал, у свою молодість (О. Чорногуз). 14. Портрет свій бачила Леся ще раз, через рік (Н. Бічуя).

II. 1. Більшість запаморочливих відкриттів юності було зроблено тут, за цим письмовим підвіконням. 2. Сьогодні, недільного ранку, вселенський вітер мовчав (З тв. С.Кононенко). 3. Я вбраний досить легко – без подвійних штанів, без светра і в осінній куртці (Т.Прохасько). 4. Чотири циферблати спрямовані по сторонах світу, тобто на північ, південь, схід, захід (П. Загребельний). 5. Наслідили золотом кульбабки від паркану й далі, до Дніпра (І. Жиленко). 6. А деś, у нетрях, папороть цвіла, І зорі гей! кресали об

Карпати... (Віра Вовк). 7. Вона встала і легко, майже з вискоком, пішла дорогою вниз, до причалу (В. Гуртовенко). 8. На другий день, тобто в неділю, я прокинувся пізно (Б.Бойчук). 9. Ми зустрічалися регулярно: раз на тиждень (Р. Бабовал). 10. Грицько шаснув до електрички, в перший вагон (Г. Пагутяк). 11. Може, вранці десь на Чорногорі сонце встало з лівої ноги (Л. Костенко). 12. Дівчинка знайшлася під старезною вербою (М.Бобрівець). 13. Прозорі, аж скляні, солодоші, жовтогарячого, червоного, помаранчевого кольору нагадували сонце (Л. Наумова). 14. Чужинець хряснув дверима не прощаючись (О. Таранда).

Завдання 8. Перепишіть, вставляючи пропущені розділові знаки, знайдіть відокремлені члени речення, підкресліть і визначте їх синтаксичну роль.

1.Вночі тиснув морозець, ранком він непомітно втік залишивши подекуди ледь помітні сліди тонюсінькі скалки білої, як цукор, криги. 2.Ніхто не брав сіна, тільки заячі сліди видніли, кізка видно підходила ота сама кривенька що живе біля сторожки, не боїться Євмена мов свійська до нього підходить їжу бере з рук. 3.Дядько Євмен лісник одного з об'їздів борівського лісництва того дня прокинувся на світанні. 4.Окрім однієї людини сюди ніхто не з'являвся. 5.Харитон лежав на сніні спираючись на лікоть згорі дивився на лісника, що поважно крокував поруч саней в одній руці тримаючи віжки а другою підтримуючи сіно (З тв. Ю.Збанацького).

Завдання 9. Перекладіть українською мовою й запишіть. Підкресліть відокремлені означення.

Селение Терны скрыто от взоров любознательных путешественников, каждое лето поспешающих в ... монастырь, опоясывающими его с трех сторон лесистыми горами, которые, сходясь полукругом к многоводной и быстрой реке, изобилующей рыбою и воспитывающей на берегах своих стаи водяных птиц, образуют обширную впадину, нечто вроде исполинского гнезда, веселящего в весеннее время бархатной мягкостью своей муравы и свежестью густолиственных садов...

Очутившись здесь, читатель мог бы ходить около самого селения, не подозревая близости жилищ, скрытых внизу сенью густолиственных деревьев, полагать себя вдали от докучных в иные часы собраний и предаваться грустным или приятным мечтаниям... (Марко Вовчок).

Завдання 10. Лінгвістична трансформація

Трансформуйте речення з відокремленими обставинами у складнопідрядні речення, де це можливо; визначте семантико-синтаксичні відношення між частинами складного речення.

І. 1. Вибравшись над яр, людина йде навпростець. 2. Відправляючи Андрія до камери, слідчий радив йому подумати. 3. Не мавши зв'язку з волею, люди хотіли хоч у такий спосіб щось угадати, довідатись. 4. Штурман, вгадавши Андріїв намір, теж звівся. 5.Часом хтось схоплювався й, не можучи видертися зі звалища, кричав тоскним голосом. 6. А сьогодні прийшов він з самого ранку, тільки-но скінчивши службу в своїй церкві на цвинтарі. 7. Він над чимось тяжко думає, прислухаючись до гомону в камері. 8. Йому хотілося кричати, благаючи невідомо кого. 9. Він помалу пішов понад шеренгами, когось шукаючи очима. 10. Машина з маркою «Церабкооп» пішла, лишивши по собі переляк у здивованих обивателів. 11. А Великін перебирав усі пункти, домагаючись зізнань. 12. І життя повертається, розганяючи темряву, розсуваючи понурі цементові мури. 13.Дивиться на Андрія, вивчаючи його обличчя й всю постать й витримуючи довжелезну паузу.

14.Постоявши й похитавши головою, Пересада махнув рукою і пішов геть з камери (З тв. І. Багряного).

П. 1. Старе природно впліталось у сучасність, зовсім не заважаючи їй (Н. Дяченко). 2.У всіх збуджені, радісні обличчя, незважаючи на бридку погоду (О. Жовна). 3. Андрій відмовився, подякувавши, зворушений. 4. Дівчина, зашарівшись, вийшла. 5. І занурився в папери, позіхаючи. 6. Побачивши його, Андрій інстинктивно шарпнувся, піддаючись якомусь внутрішньому панічному голосові. 7. Він помалу пішов понад шеренгами, когось шукаючи очима (З тв. І. Багряного). 8. Іноді, не маючи інших співрозмовників, він викладав Маріанні деякі положення своїх відкриттів, зроблених тут. 9. Він відчиняв вікно, не боячись шалених протягів великої незграбної квартири...(З тв. Є. Кононенко). 10.Забуваючи зайве, глибше пізнаєш необхідне (А. Коваль). 11. Поволі, спочатку мов гіркий присмак до думок, але невпинно щодня виразніючи, приходив йому в серце сумнів (В. Підмогильний). 12. Люди розбігались хто куди, штовхаючи одне одного, збиваючи з ніг (А. Шиян). 13. Берези вдаль за вітром потяглись, Тріпочучи гіллям своїм зеленим (В.Гуртовенко). 14. Не запалюючи лампи, сидиш собі в кімнаті, посміхаєшся (Г. Пагутяк).

Творче конструювання

Завдання 11. Використовуючи подані складники у ролі відокремлень, побудуйте речення, схарактеризуйте їх за типами та семантикою.

Шедевр архітектурного мистецтва; альма-матер багатьох видатних людей; Миколаївська обсерваторія; Ольвія; незважаючи на карантин; замість заняття; окрім трьох студентів; зважуючи кожне слово; сповнене (а,і) любові; схожі на хмарки.

Завдання 12. Перебудувати подані речення так, щоб вони були ускладнені відокремленими уточнювальними членами (відповідали на питання: а де саме?, а коли саме?, а як саме?, а який саме?, а що саме? і под.).

1. Так сплелися парубочі дзвінки, розгонисті, гарячі голоси. 2. Над полем висять низько білі хмари. 3. Ми набираємо взимку свіжих знань у голову (Ю.Яновський). 4. Під липою стояв чотиригранний камінь (І.Франко). 5. Рано з росою добре жати (І.Франко). 6. Край берега прив'язані човни.

Лабораторна робота №3

ВСТАВНІ КОНСТРУКЦІЇ У СТРУКТУРІ ПОШИРЕНОГО РЕЧЕННЯ

Інструкція:

I. Із художнього прозового тексту дібрати приклади функціонально-семантичних різновидів вставних конструкцій. Бажано не менше 2-х прикладів до розряду і різних за складом.

Указати вихідні дані тексту (додаємо фото стр).

II. Підкреслити вставні (-) та вставлені (вст.)

Лабораторна робота №4

ВСТАВЛЕНІ КОНСТРУКЦІЇ У СТРУКТУРІ ПОШИРЕНОГО РЕЧЕННЯ

Інструкція:

I. Написати твір-роздум: *Дистанційне навчання – за і проти* (1,5 -2 стр).

II. Підкреслити вставні (-) та вставлені (вст.) конструкції, визначити різновид за семантикою та структурою.

Лабораторна робота №5

ЗВЕРТАННЯ. ПОРЯДОК СЛІВ У ПРОСТОМУ РЕЧЕННІ

Інструкція:

I.

1) Установіть синтаксичні функції лексем, що позначають адресата мовлення (звертання / підмет / вокативне речення), та їхню частиномовну належність. Схарактеризуйте особливості синтаксичного зв'язку звертання з членами речення.

I. (ДЛЯ 347-I). 1. Схилимось, слово, До глибин земних – В найтяжчій скруті з ними не загинемо (С. Бурлаков). 2. Чого ж ви чванитеся, ви! Сини сердешної України! (Т. Шевченко). 3. Вищий, кохана, сорочку Узором хрещатим мені Так, як у нас вишивали ще у глухій давнині (Р. Братунь). 4. Собрате мій! Дай знати Дульсинеї, що я погиб у вашім вітряку! (Л. Костенко). 5. О розп'ятий! глянь на мене! О не дай мені пропасти У безодні мук, розлуки, у зневір'я глибині (І. Франко). 6. Шановні! Пан гетьман – цар і імператор Северин Наливайко зараз буде приймати послів з чужої країни (М.Вінграновський). 7. Михайлику! – сполохано зойкнула молодиця і для чогось перепитала: – Це ти? (М. Стельмах). 8. Підла! Підла! Чому не встанеш і не відкриєш цим людям очі на дійсність? (І. Вільде). 9. Ти в тінь не йди. Тривай в пекучій грі. В сліпуче сяйво не лякайся дивитися (О. Теліга). 10. Ось краще ти до нас ходи, де, наче сосни рівні та високі, юнацтва смілого ряди відмірюють дзвінки, пружаві кроки (Б.-І. Антонич). 11. Ну, ти, обережніш! Дивись своїх фашистів (О. Довженко). 12. Високоповажана Добродійко! Пишу до Вас під свіжим враженням од Вашої повісті «Земля» (М.Коцюбинський). 13. Товаришу Любченко! Я вже до Вас без «вельмишановного», по-дружньому, тепло й щиро (М. Хвильовий). 14. Бодай ви пропали, синочки, бодай ви пропали, бо так не карав нас і лях – бусурмен – бузувір (В. Стус).

II (ДЛЯ 347-II). 1. Жадане – наближся, Утрачене – знов озовися! 2. І в свята гомінкі, і в дні робочі ми думаємо, правнуки, про вас (З тв. В. Стуса). 3. Дорогий! Тільки був зібрався писати, як отримав Ваш лист і статтю (І. Франко). 4. Коли б ти знав, наша надія і сила, як нам за тобою журно та сумно, який розрух і мішанина без тебе (М.Старицький). 5. Ви не сердьтесь, що забуваємо (П. Тичина). 6. Чотирма літами од тебе старіша, княже (І. Білик). 7. О світе ясний, світе радісний, ти згас навік (М. Драй-Хмара). 8. Ну от, приїзди, Аркадію (М. Куліш). 9. Ти, зраджений життям, яке любив так палко, відчуй найглибше, але все пробач (О. Теліга). 10. Я здивований і спантеличений, арістарху Івановичу! (П. Гуріненко). 11. Учителю, стою перед тобою, малий, вчарований до німоти (Д. Павличко). 12. Ви, Кого я вразила чимось, – Вибачайте мені,

Простіть...(В.Гуртовенко). 13. Скількох ти задавив на своєму віку, автобусе? (Г.Пагутяк). 14. Починайте свій шлях – хто почати готов (Т. Мельничук).

- 2) Укажіть на випадки інверсії членів речення. Виділіть речення з непрямым порядком слів, перебудуйте їх у речення з прямим порядком слів. Зверніть увагу, чи впливає така трансформація на значення речення.

Зразок: *По парасолі крапельками Морзе Далекий Хтось привіт передає* (Н. Позняк).
– *Хтось далекий передає привіт крапельками Морзе по парасолі.*

I (ДЛЯ 347-I). 1. Поперед мене, легкокрила, у далеч полинула ти. 2. Ожило в душі незабутнє... 3. Помережав вечір кучерявий льодяними ґратами вікно (З тв. М. Драй-Хмари). 4. Хмару розбила ластівка (М. Коцюбинський). 5. А степам будуть груди пекти ті залишені в полі гранати... 6. А в сні далекому, туманному, не похиляючи траву – Дюймовочка в листочку капустиному, – я у життя із вічності пливу (З тв. Л. Костенко). 7. Тобі хто дозволив розмальовувати стіни? (Д. Магіяш). 8. Стежками казки лісової Шукати пісню я іду (Р. Братунь). 9. Часу в мене вдосталь (В. Неборак). 10. Ми ніч просиділи (О.Забужко). 11. Хіба восени так буває нестримно і легко?! (Я. Шекера). 12. Нічого я із пам'яті нікому не віддам (В. Малишко). 13. До джерела ми припадали в лузі Попить води від глибини землі (А. Малишко). 14. Вибігло з хащі на галявину стадо диких кіз (Є. Гуцало).

II (ДЛЯ 347-II). 1. Я до Вас прийду сьогодні в полудень (І. Жиленко). 2. Залежить все від мене тут: і сміх, і зненависть, і дія (Т. Мельничук). 3. На південь ідуть каравани (Віра Вовк). 4. Виявляється, коли їм скрута, птахи просто горнуть до людини... (О.Гончар). 5. Прекрасним ніхто не народжується, Лиш здатним до всього прекрасного... (В. Гуртовенко). 6. Про пережите завжди найліпше оповідають нащадки (Г. Тарасюк). 7. Бджоли хазяйновиті кожну квітку обмацують, нагадують людям про близьке літо (В.Підпалій). 8. Проте у своєму житті він відступав лише один раз – перший та останній (П. Яценко). 9. Трави ще тільки цвітуть: м'ята, звіробій, рум'янок, подорожник, буркун, іван-чай, молодило, іван-та-мар'я, спориш... (Г. Пагутяк). 10. Еволюції сприяв розподіл усіх живих істот на дві статі (С. Караванський). 11. Чоловік наймудріший може вмерти з голоду, коли в нього вітер у кишнях... (П. Загребельний). 12. І моря красу споглядали Не раз ми при тихій годині (Леся Українка). 13. Ще не так давно в домі жили троє (О.Жовна). 14. Такі ви маєте слова, яких не мали люди зроду (М. Рильський).

- 3) Доберіть з художніх творів приклади речень з непрямым порядком слів. Визначте, як зміна порядку слів впливає на їхню семантику та актуальне членування.

II. Зробити повний синтаксичний розбір речень зі звертаннями (2 речення за власним вибором).